

ANTI ΚΥΘΗΡΑ

Eva
ταξίδι
στο
άχρονο
νησί

Κείμενο - Φωτογραφίες:
Κυριάκος Παπαγεωργίου

υπνάω στις πέντε το πωά.
Βγαίνω στη βεράντα. Τα
Κύθηρα κοιμούνται βαθιά.
Το τελευταίο φεγγάρι φεύγει πίσω από τη
ράχη του Ταίναρου. Το πρώτο φως της μέρας
θαυμάζει μπροστά απ' το φρύδι του Κάβο-
Μαλιά.
Παίρνω το δρόμο για το **Διακόφτι**. Ένα

φωτάκι που μοιάζει με πλοίο, ίσα που
φαίνεται στο κεφαλάρι του Κάβο-Μαλιά. Το
περσινό ναυάγιο στο Πρασονήσι σχεδιάζει με
την όρθια πλάωρη του ένα τρίγωνο μιωβ στο
ροδισμένο ορίζοντα. Μέχρι να το καλο-
σκεφτώ, η "Ρομήλντα" μπαίνει στο λιμάνι.
Βγαίνουν απ' τον Πειραιά δεκάδες αυτο-
κίνητα. Αδειάζει το αμπάρι. Σε λύγο το

καιράβι τριζει απ' τις οιωπές. Μπαίνω με χιλιες προφυλάξεις, μην και ταράξω τα νερά της πρωινής ραυτώνης. Ο λουτρόμος με πρησμένα μάτια, μόλις ξυπνημένος, με κοιτάει μ' απορία:

- Ξέρετε πού πάτε; Το πλοίο δεν πάει Γύθειο ούτε Κορήτη... πάει μόνο Αντικύθηρα... και γυρίζει...

- Ξέρω, ξέρω, του λέω και του κλείνω το μάτι. Μα συνάμα κλείνω με τη μία και το καπάκι του χρόνου...

Δεν προλαβαίνω να βγω στο κατάστρωμα και το πλοίο έχει ανοιχτεί στην κόψη των τριών πελάγων. Είναι έξι το πρωί. Ξέρεις τι είναι να νιώθεις τον αέρα φορτωμένο απ' τις οιμές και τ' ανεμίδια τριών θαλασσών... και τι

Ο οικισμός του Ποταμού από ψηλά, ο ασβέστης λευκαίνει και τη διάθεση της ψυχής.

Θαλασσών... Μυρτώο, Κρητικό και Ιόνιο... Βουίζει η χαρά απ' τους αγέρηδες που συνωστίζονται δίπλα μου και λιβανίζουν το σώμα μου λικνίζοντας παιχνιδιάρικα εκεί στη συμβολή των τριών πελάγων τ' αραχνούφαντα κοριμά τους.

Τ' **Αντικύθηρα** είναι ο αξονικός πυλώνας της Μεσογείου. Επειδή είναι κοντά στο φρέαρ των Οινουσών κι αποτελούν πύλη εισόδου στην ελληνική πολυνησία, η βραχονησίδα αυτή είχε και έχει τεράστια γεωπολιτική σημασία και αισφαλώς παιζει σημαίνοντα ρόλο στο γεωφυσικό ρήγμα της Μεσογείου. Περιβάλλεται από μεγάλα βάθη κι αποτελεί τη μοναδική ύφαλο βραχίδια στη συμβολή των τριών πελάγων που ξεφυτρώνει μες το πουθενά.

Τ' Αντικύθηρα υπήρξαν ο πρώτος τόπος εξορίας των Ρωμαίων, οι οποίοι θεώρησαν ότι είναι απλησίαστα απ' τη στεριά κι εξοστράκισαν εδώ πλήθος αντιπάλων κι ανεπιθύμητων. Το νησί μνημονεύει ο Πλούταρχος με

την αρχαία του ονομασία (**Αίγιλα**) κάνοντας μιαν αναφορά στον Κλεομένη, τον ηττημένο απ' τον Αντίγονο Σπαρτιάτη ηγεμόνα, που ήλθε εδώ αυτοεξόριστος και πιεσμένος ν' αυτοκτονήσει. Ωστόσο ο βασιλιάς της Σπάρτης, από πεποίθηση στωικός, αντέδρασε λέγοντας το περίφημο:

"Δει τον αυθαίρετον θάνατον ον φυγήν είναι πράξεων, αλλά πράξιν", δηλαδή ο θεληματικός θάνατος δεν πρέπει να είναι αδράνεια, αλλά πράξη, που να ωφελεί τους άλλους...

Τόπος ρωμαϊκής εξορίας λοιπόν - κι εξοβελισμού - τ' Αντικύθηρα...

Ένα ταξίδι συνεπώς σε αυτό το νησί αποτελεί γνωστική προϋπόθεση του μηδενός, που οριοθετεί συνάμα την απόλυτη κατάργηση κι εκμηδένιση του χρόνου.

Γι' αυτό αφήνουμε τα πάντα πίσω μας κι αρχίζουμε "γυμνοί" την εξερεύνηση...

Στο νησί δεν υπάρχει, αυτό που λένε, εύκολη επικοινωνία με τον έξω κόσμο. Η υποδομή είναι σχεδόν ανύπαρκτη και ο βίος των λιγοστών (περίπου εξήντα) κατοίκων αφημένος στην τύχη του όχρονου πλάτους.

Κατεβαίνω απ' το σκοτεινό αμπάρι. Το φως που με λούζει, καθώς πέφτει ο καταπέλτης, με

ξεντύνει κιόλας απ' όλα τα υπάρχοντά μου. Η γυμνή αύσθηση των πραγμάτων, από τον περίκλειστο όρμο ως την αφή του αέρα και στις οικόπειες λαλιές οικόσιτων κι ερημιτών, όπως και η αιώρηση των λίγων λευκών σπιτιών πάνω απ' το λιμάνι, με κάνει να νιώθω μετέωρος σε έναν κόσμο που δε μετέχει στον συνηθισμένο τρόπο ζωής και αντίληψης των πραγμάτων. Εγκαταλείπω αμέσως -και κάπου ανάμεσα τόπου και χρόνου-, το βιος μου, τ' όνομά μου και όλες μου τις μνήμεις.

Η πρώτη καλημέρα που βγαίνει απ' τα χεῖλη ενός ξερακιανού κι ασπρομάλλη Αντικυθηριανού, με βαριά κρητική προφορά, πέφτει με δύναμη στο παραπολές του αυτοκινήτου μου και θραύσει την ακλόνητη γαλήνη του τοπίου. Ο άνθρωπος μας είδε που ψαχνόμαστε και γύρισε να μας ρωτήσει τι τάχα να γυρεύουμε έτσι σαν χαμένοι...

- "Αν δεν έχετε πού να μείνετε, μας λέει, πάτε σ' εκείνο το σπίτι" - και μας δείχνει κάτι σαν ξενώνα, που όμως είναι μιστελειωμένος -, "θα σας φέρω ράτζα, θα σας δώκω και σεντόνια, μην ανησυχείτε, μπορείτε να

βολευτείτε, λεφτά δε θέλω..."

Έπειτα γυρίζει στον κατήφορο και φεύγει... Στριφογυρίζουμε στον **Ποταμό**. Η καινούργια αποβάθρα στον αυσφαλή μυχό του λιμανιού, ένας κάθετος βραχίονας που κλείνει για τις φαρόβαρκες το μικρό εσωτερικό συμπαθητικό λιμανάκι και από πάνω του τα λευκόπιτα, στριμωγμένα τόνα με τ' άλλο, συντηρούν και συμπυκνώνουν όλη τη ζωή του νησιού. Ανάμεσά τους κυλάει τα νερά του ένα ζωντανό ρέμα πηγής που βρίσκεται κάπου στη μέση του οικισμού, τον οποίο και τέμνει στα δύο. Μια ωραία αυβεστωμένη κρήνη, απ' την οποία τρέχει πάντοτε δροσερό νάμα, δευτόζει στη βαθιά λεκάνη της απροσδόκητα γραφικής ρεματιάς.

Ελισσόμαστε στα στενά γραφικά και ανηφορικά δρομάκια. Ανέμελοι άνθρωποι κυκλοφορούν χωρίς βιασύνη κι απρομελέτητα. Είτε κατεβαίνουν στο λιμάνι να παραλάβουν τα εφόδια που έφερε το πλοίο, είτε ανεβαίνουν αργά αργά στον ορεινό κορυφό του νησιού, να εποπτεύσουν και να επιμεληθούν αγροτικές δουλειές. Όλο και συμπληρώνουν το

Οι “Θυμωνιές”, μεμονωμένοι βράχοι του νησιού, αλίκτυποι προμαχώνες...

Το βράχινο πλέγμα της Καμαρέλας χωρίς περαιτέρω λόγια...

επίχρισμα με αυθέστη σε κάποιο ξεχασμένο τοιχάλι ή στα χαριτωμένα μονοπάτια. Όλα πια έχουν αυτρίσει.

Στα δύο πρανή του οικισμού, ανάμεσα στο δέμα που τον διαισχίζει, κυριαρχούν τα δύο οινοπαντοπαλεία, που είναι ταυτόχρονα και καφενεία και ταβέρνες. Οι λίγοι ξένοι και κυρίως οι απόφοιτοι του αρχαιολογικού τμήματος των πανεπιστημάτων που συμμετέχουν στις ανασκαφές της αρχαίας Αίγιλας μαζεύονται εδώ απ' το πρωί και συζητούν για τα ευρήματα του αρχαιολογικού χώρου, αλλά και για την πληθωρική μοναξιά του νησιού. Εδώ συγκεντρώνονται ντόπιοι και ξενομερίτες να τα πουν πριν αναλάβει ο καθένας την εργασία του.

Ύστερα αποχωρούν και ξαφνικά ο οικισμός νεκρώνει μέχρι το μεσημέρι, οπότε θα ξαναβουτιέξει και πάλι στις βεράντες των δύο μαγαζιών αφού θα φέει πια άφθονο το ντόπιο

κρασί και το ούζο που θα συνοδεύει τους εκλεκτούς ψαρομεζέδες.

Στα οχτακόσια μέτρα από τον Ποταμό, που είναι ο βασικός οικισμός του νησιού, υπάρχει η πρώτη διασταύρωση. Προς “Χαρχαλιανά”. Στρίψιν δεξιά. Σε άλλα χλια μέτρα περίπου σταματά η στενή άσφαλτος. Λίγο πιο πριν όμως και πάλι δεξιά, μόλις παρακάμπτω το ελικοδρόμιο του νησιού, φεύγει ένας καλοστρωμένος χωματόδρομος που σταματά μπροστά σε ένα πλάτωμα με υποψία απότομου γκρεμού. Αφήνω το αυτοκίνητο εκεί και σε δέκα μέτρα που διανύω, φτάνω σε ένα ανελέητο κι ανέπλιστο θέαμα. Την **Καμαρέλα!**

Ο βραχώδης συρμός, η μικρή αιμουδίτσα στον στριφτό μυχό κι η τρύπα του βράχου ψηλά στην δεξιά πέτρινη οθόνη συνθέτουν και οριοθετούν το άπλετο θαύμα των Αντικυθήρων. Ένα στέρεο κι ανάγλυφο σώμα, από λογής βραχάκια και συμπαγείς αυθεστόλιθους. Η κάθιδος απ' το απότομο και φιδωτό μονοπάτι, όπως και η λήψη μιας πρωινής βουτιάς στα νερά της Καμαρέλας είναι δώρο υψηλής απόλαυσης και ζωοδότρας ευχής.

Ξαναγυρίζω στην άσφαλτο. Ο δρόμος ανηφορίζει για λίγο. Σε μια δυο στροφές φτάνω στη συμβολή του “**Ξεροπόταμου**”. Από εδώ φεύγει αριστερά μας ένας καλοπατημένος χωματόδρομος, που σε χίλια εκατό μέτρα κατηφοριάς βγάζει στη μοναδική απλωτή βιοτσαλιά του νησιού. Η παραλία βλέπει στο βοριά κι είναι εκτεθειμένη στους λυσσώδεις ανέμους που δέρνουν τις περισυστερες φορές ανελέητα την ακτή.

Πάνω ακριβώς από τον βιοτσαλωτό αυτό γιαλό ξεδιπλώνεται ο αρχαιολογικός χώρος της **Αίγιλας**, - όπως είναι το αρχαίο όνομα των Αντικυθήρων -, στον οποίο οι ανασκαφές και οι έρευνες μοιάζουν να ξετυλίγουν το κουβάρι του Μινωϊκού πολιτισμού που έδρασε εδώ πριν εκατοντάδες χρόνια. Ξεχωρίζουν καθαρά τα αρχαία δώματα, ο ανασκαμένος περίγυρος, οι γιγάντιοι γρανίτες των θεμελίων κι η περιτείχιση του κάστρου. Βορειότερα υπάρχει κι ένας νεώσιοικος.

Ακριβώς βόρεια από τη βραχώδη ακτή ένας συρμός από θαλασσόβραχα κινείται με γραφικότητα προς τα δυτικά. Είναι οι θυμωνιές, απρόσιτες βραχονησίδες που θεσπίζουν με το πρωινό τους κύρος την ομορφιά της βιορεινής αυλής των Αντικυθήρων.

Δεξιότερα από τον αρχαιολογικό χώρο και στην ευθεία της ανατολής, πέρα από το ακρωτήρι “**Γλυφάδια η Βλυχάδια**”, όχι πολύ ανοιχτά στο πέλαγο, η πρόσφατη ιστορία έχει αφήσει τα σημάδια μιας απίθανης και συναρπαστικής ανακάλυψης: Του περίφημου χάλκινου αγάλματος του **Εφήβου**, που πήρε το επίθετό του από το νησί κάνοντάς το ταυτόχρονα διάσημο σε όλο τον κόσμο. Ο Διάσημος Έφηβος των Αντικυθήρων που κοιμείται στην αίθουσες του Αρχαιολογικού Μουσείου των Αθηνών μένει όμως ορφανός από το αγαπημένο του αντικείμενο που κρατούσε με τόση χάρη στο αριστερό του χέρι. Κανείς δεν μπορεί να υποθέσει τι ήταν αυτό που κράδαινε ο Έφηβος με τέτοια διάθεση επίδειξης και θαυμασμού στα δάχτυλα που έστω κι ορφανά έχουν ωστόσο μια περίεργη και αξιοθαύμαστη κίνηση και πλαισιότητα.

Το ναυάγιο στα Γλυφάδια των Αντικυθήρων αποκάλυψε και πλήθος άλλα κοιμάτια - γιατί σε κοιμάτια βρέθηκε κι ο Έφηβος - αλλά και

τον επίσης καταπληκτικό **μηχανισμό του Ημερολογιακού Υπολογιστή**, (σχετικό άρθρο στο **ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ**, τεύχος 22, 2001) για τον οποίο χρειάστηκαν είκοσι χρόνια οικληρής δουλειάς για να ταυτοποιηθεί από τους επιστήμονες και τους αρχαιογνώστες. Ο Υπολογιστής των Αντικυθήρων στην αρχή θεωρήθηκε ως ένας κοινός αυτρολάβιος. Αναφέρεται από την εποχή του στωικού φιλόσιφου Ποσειδώνιου, πράγμα που επισημαίνει κι ο Κικέρων σε μια πραγματεία του. Το σημαντικό είναι ότι τ' Αντικυθήρα ακούστηκαν στα πέρατα του πλανήτη, με αποτέλεσμα σήμερα ο τόπος να αποτελεί ελκυστική επιλογή για αρχαιολάτρες, που έρχονται έμπλεοι θαυμασμού για τον τόπο. Το μόνο που βρίσκουν είναι παλιά και νέα ερείπια και συντρίμμια και λιγοστούς ερημιτές που επιμένουν σ' αυτήν την άνυδρη κι αφιλόξενη γη.

Χάλκινο άγαλμα έφηβου, αριθμ. X 13396, από το ναυάγιο των Αντικυθήρων, έργο πιθανώς του γλύπτη Ευφράνορα. 340-330 π. Χ. ΕΘΝΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ.

Η Μονή του Αγίου Μύρωνα. Στην κατάφυτη κοιλάδα δεσπόζει λευκόστιχο εκκλησάκι με τα κελλιά του, ενώ στο βάθος φαίνονται τα ερείπια εγκαταλειμμένων οικισμών.

Υστερα από τον ιωτορικό αυτό ρεμβασμό κι από μια ολιγόλεπτη στάση παίρνω τη συνέχεια του οδικού άξονα προς το εισωτερικό του νησιού. Σε τέσσερα χιλιόμετρα ο δρόμος τελειώνει. Εδώ βρισκόμαστε στα **Γαλανιανά**. Λίγο πιο πάνω, στην άκρη της ζεματιάς που κατεβαίνει απ' το βουνό, μέσα σε μια απλωτή και κατάφυτη κοιλάδα βρίσκεται το μοναστήρι του **Αγίου Μύρωνα**.

Σε μεγάλη έκταση γύρω από το μοναστήρι - που βέβαια είν' ανενεργό - σκορπίζονται ευπρόσωπα αιμπελάκια που καρπίζουν ένα λεπτόρρωγο γλυκύτατο σταφύλι από το οποίο οι ντόπιοι αποστάζουν το νέκταρ του νησιού. Τα Γαλανιανά είναι έρημα και ακατοίκητα. Εδώ μένει μόνο ο παπάς, άντε και καναδύσ άλλες οικογένειες. Όμως εδώ δε σταματά μόνο ο δρόμος. Άλλα και ο χρόνος. Δεν υπάρχουν ώρες, νύχτες, εποχές. Τα κουφάρια και τα καλά διατηρημένα ερείπια μιας άλλοτε κρα-

ταιάς εποχής δε σ' αφήνουν να προχωρήσεις.

Ο Άγιος Μύρωνας, προστάτης του νησιού, γιορτάζεται στις 17 Αυγούστου. Την ημέρα αυτή ναυλώνεται ολόκληρο πλοίο και συρρέουν από Πειραιά, Καστέλι, Χανιά, Καλαμάτα, Γύθειο, Νεάπολη, Κύθηρα, Αντιρραλία κι Αμερική, εκατοντάδες Αντικυθηριανοί. Γιομίζει το νησί - για δυο μέρες. Ο Άγιος Μύρωνας μοσχοβιλεί εδώ πάνω απ' το λιβάνι και το αγιόκλημα, μυρωδικά του τόπου κι ανταριάζει ο λιόκαφτος αέρας από ανταύγεις, φωνές και δόξα σοι.

Εκεί αφήνω τους δικούς μου. Που τερματίζουν την περιήγηση στο "χοσμικό" τοπίο του νησιού κι αδημονούν να επιτρέψουν στην Καμαρέλα, να συνεχίσουν τις βουτιές.

Πέρ' από δω ανοίγεται το άλλο μισό, το άγνωστο κι μυστικό τοπίο, το ακατοίκητο και "απαγορευμένο" νησί.

Πριν πάρω τον ανήφορο, αποτελειώνω το άνυσμα του δρόμου μέχρι να συναντήσω μια μυστική πηγή, "κλειδωμένη" στ' ανύποπτα μάτια. Είναι μπροστά μου μια πόρτα με τζάμια και κάγκελα που φράζει το βουνό. Από δίπλα της η πόρτα έχει βράχια και θάμνους. Άραγε τι φράζει και τι κλειδώνει στους

ανεπιθύμητους επισκέπτες του μοναστηριού; Δοκιμάζω να την ανοίξω. Πράγματι ένας επιδαπέδιος συμβός με ροδέλες τρίζοντας τραβιέται στην άκρη και πίσω από την πόρτα αποκαλύπτεται μια πανέμορφη υδάτινη (λιμναία) σπηλιά εκατό περίπου τετραγωνικών μέτρων, η οποία υδρεύει το μοναστήρι και την περιοχή του.

Μέσα απ' το απόλυτο τίποτα ξεδιπλώνει σαν βεντάλια ένας κόσμος ασύμβατος, αυθύπαρκτος και ιωαπήλος που ευωδιάζει, ευλογείται και χαράζεται από μια μυστηριώδη και σχεδόν ακατόρθωτη διαδρομή.

Που αν την φελλίνεις στ' αυτιά των γηγενών θα ξειπλώνεις θυμούς, ειρωνείες και αντιρρήσεις.

- Πορεία στην **Απολυτάρα**...

Το πέτρινο φανάρι του νότου...

Που είναι κτισμένο στο οιμώνυμο ακρωτήρι και φωτίζει αιδιάκοπα τις νύχτες τη θάλασσα ως τις ακτές του **Ροδωπού** και του **Μπάλλου** σημαίνοντας ταυτόχρονα την πορεία των καραβιών που διαωχζούν οριζόντια τη Μεσόγειο. Κοιτάζω το βουνό που υψώνεται μπροστά μου κι έχει στην κορφή του έναν τεράστιο μύλο, ν' αλέθει νύχτα μέρα τους ανέμους. Ας είναι κα-

λά ετούτος ο ανθρωπάκος, που κατεβαίνει απ' τη δεξιά πλαγιά του βουνού παίζοντας με το σκύλο του. Τον περιμένω να τον ρωτήσω για το "μονοπάτι" της Απολυτάρας.

- Πούθε πάει, σύντεκνε, γι' Απολυτάρες;

Ο σύντεκνος **Γαλανάκης**, σκέφτεται, μια αντί ν' απαντήσει, χουγιάζει στο σκυλί του.

- Τόβγαλα να μάθει τα κατατόπια, μα τ' άτιμο θέλει να ορμήξει τοι κότες. Τσι μυρίζεται επαέ στα περβόλια. Για τούτο αλυχτάει...

Τον ξαναρωτά για την Απολυτάρα. Εκείνος βρίζει το σκυλί επιχειρώντας να το συγκρατήσει. Και ταυτόχρονα επιδίδεται σε μια πειτική, πλην ατελέσφορη, προσπάθεια να συγκρατήσει κι εμένα από το εγχείρημα να πάω στην Απολυτάρα.

'Υστερα μου δείχνει ανόρεχτα το νοητό δρόμο, την πλευρά του βουνού που πρέπει ν' ακολουθήσω.

- Μη φύγεις δεξιά, έχει γκρέμινα. Ίσια θα πας, μες απ' τη λάκκα. Κι εκεί μες απ' τα θάμνα, φάξε να βρεις το πέρασμα. Αν έχεις τύχη, θα φτάσεις στο φανάρι.

Η ώρα είναι δέκα. Ο ήλιος έχει κρεμάσει αρκετά κι οι πέτρες πια πυρώσανε. Κλείνω τ'

Στην αρχή το μονοπάτι παραπλανεί. Φαίνεται καθαρό και γραμμένο.

Στην πορεία για την Απολυτάρα αποκαλύπτονται υπέρχειλοι του ανοιχτού πελάγους οικισμοί.

Στον Καραβοστάση γκρεμοί και οι πελαγινές ορθοπλαγιές κόβουν την ανάσα...

αυτιά μου στις αρνητικές σειρήνες κι αινεβαίνω. Σε δέκα λεπτά μια απέραντη αλάνα ξετυλίγεται μπροστά μου. Είναι ένα οροπέδιο, γύρω από το οποίο δίκην επάλξεων οι πέτρινες καλύβες των παλιών ορεσείβιων κατοίκων του νησιού μοιάζουν να οχυρώνουν το αιμάλαιο τοπίο.

Διασχίζω βιαστικά το οροπέδιο. Δεξιά μου η ψηλότερη κορυφή του νησιού. Ο αέρας που έρχεται από την Κρήτη είναι ζειτός και δυσκολεύει την ανάσα. Περνάω κάτω από την κορυφή και αρχίζω να χαμηλώνω σε ύψος. Ένα δεύτερο μικρότερο οροπέδιο, τα **Λώματα**, που λεν οι ντόπιοι, με ξαφνιάζει. Ένα κολωνάκι κορυφής κατά το νοτιά με παραπλανάτες ότι θα δω το φάρο. Δεξιά ανοιγούνται κατακόρυφα βράχια.

"Μην πας δεξιά, έχει γκρέμινα", ακούω τη φωνή του Γαλανάκη...

- Αδερφέ μου, φχαριστώ για τη συμβουλή, μα κυρίως για τις πληροφορίες.

Οι ντόπιοι δύσες φορές με απέτρεπαν από έναν τόπο, γιατί μαθές ήταν κακοτράχαλος κι

επικίνδυνος, ήταν οι πιο καλοί ξεναγοί στις περιπέτειές μου. Πήγαινα πάντα σχεδόν από κει που με απέτρεπαν να πάω. Κι ασφαλώς ύπερα τους ευγνωμονούσα.

Ολομπροστά μου ένα φυσικό τείχος, από βράχια, θημωνιές κι αγριάγκαθα, φυσικός βιότοπος αγριόγιδων. Χέρια και πόδια μπαίνουν στο μηχανισμό προκάλυψης για να αλώσουν το άπαρτο κάωτρο της ουτοπίας. Μετακινώ τους κλώνους, αποσπώ τα βάτα, ξεθηκαρίζω βλαστούς κι αγκάθια. Πατώ, ξαναπατώ, να βεβαιωθώ ότι δεν είναι θανάσιμη, φυσική παγίδα κενού, αποκάτω. Πιάνομαι απ' τις σχισμές, ανορθώνω το κορμί μου σαν αναρριχητικό φυτό επάνω στις εγκοπές των βράχων. Ψηλώνω τέλος σα μυτίκι, άλλο δεν πάει, είμαι ιωτότιμος και ομογάλακτος των αγριόγιδων. Αρχίζω να νιώθω την αφαίμαξη της λαχτάρας, την υποταγή μα και την αναίρεση των αισθήσεων, καθώς ο ξαφνικός αέρας από τα δυτικά μου ραπίζει το πρόσωπο, αποκαλύπτοντας συνάμια το άγριο και συναρπαστικό μεγαλείο του τυχαίου και μη "εικότος" αυτού σκηνικού. Μια χειροπαιατή χόμαιρα είναι τούτη, ένα οικουμενικό όνειρο, που έχει λαβές και ουτά. Σταδιακά αποστερούμαι από τη μαγεία. Αποσυντίθεμαι. Κι όσο να συνειδητοποιήσω

τη θέση που βρίσκομαι και τη φύση του θαύματος, ο εναλλακτικός ετούτος τόπος απομυθοποιεί κάθε περιγραφή και αύσθηση τελειότητας. Βρίσκομαι μπροστά σ' ένα όγκυμα της τύχης που έχτισε στις ευχατιές των δυτικών Αντικυθήρων ο άγγελος της αβύσσου. Η μετέωρη σκέψη μου χάσκει ενώπιον του χάσιους, ενόσο το κάθετο όγκυμα βυθίζεται στη θάλασσα. Αυτό ήταν! Ήμερεύει το είναι μου, γλυκαίνουν οι αχόρταγες αισθήσεις, εκτονώνει ο θεός τη δύφα μου...

Τον τόπο, εν παρόδω, τον λεν **Καραβοστάση ή Καραβόχωνο...**

Συνεχίζω το δρόμο μου. Οι πέτρες, μινιατούρες γοτθικών σχεδίων, υψώνουν αιχμηρό ανάστημα και με σουβλίζουν αδιάκοπα. Από ένα σημείο και πέρα αδημονώ να τελειώσει η περιπέτειά μου. Σε κάθε κόψη προσδοκώ να φανεί ο φάρος. Μετρώ τέσσερις τέτοιες ακόψεις. Σε καθεμιά ελπίζω να τον αντικρύσω. Άλλη η καθεμιά αποκαλύπτει μιαν άλλη. Πιο μακρινή, βαθμιδωτή και χρονοβόρα.

Τώρα πια με πηγαίνουν οι ελπίδες. "Αν δε φανεί ο φάρος, δε γυρίζω πίσω", συλλογίζομαι. Στο μυαλό μου στριφογυρίζει εκείνο το απόστασμα του Πλούταρχου, παραφρασμένο και προσαρμοσμένο στην περίσταση: "Δει τον αυθαίρετον βίον, ου φυγήν είναι των πράξεων, αλλά πράξιν..."

Μονοπάτι δεν υπάρχει. Κάνω σβούρες στα λαγκάδια. Ξαναβρίσκω το γιδόστρατο, που είχα χάσει. Κόκκινες σφαχτές γραμμές σαν έντερα φιδογυρισμένα. Στην τέταρτη κόψη ο φάρος κάνει απότομα την εμφάνισή του, στο λαιμό μιας μικρής γλώσσας στεριάς που χερσονίζει σαν ακρωτήρι. Ο περίφημος **Φάρος της Απολυτάρας**, που για τους θαλασσόλυκους φαντάζει σαν ένα οχυρό πελάριο, ψηλός, ευθυτενής και πολύτιμος φίλος. Σε μένα που κατεβαίνω από τα ψηλά πέτρινα δώματα των Αντικυθήρων μοιάζει λευκή ασήμαντη κουκίδα, ίνως κάποιο ξωκλήσι ή αωβεστωμένο καλύβι φαραδάων στη ράχη χαμηλού λόφου παν' απ' τη θάλασσα. Κι όμως. Ο Φάρος της Απολυτάρας, τεράστιος, λιγνός κύλινδρος, υψώνεται σαν καμινάδα πελαγινού εργαστηρίου που διϋλλεί τα κύματα και τους ανέμους.

Και βέβαια για τους παλιούς φαροφύλακες συνδεόταν με σύντομο μονοπάτι από τη θάλασσα. Για τους λύκους όμως της στεριάς

δεν υπήρχε και δεν υπάρχει πρόσβαση. Όποιος ήθελε να φθεί από τον Ποταμό, έπρεπε πρώτα να προσευχηθεί και ύστερα να διανύσει το νησί και να πάει εφόδια στους ερημιτές της Απολυτάρας.

Έτοι μου τάπανε οι ντόπιοι. Όμως τα πράγματα δεν είναι απριώς έτοι. Έτοι τα έκαμε η έλλειψη χάραξης διαδρομής και ύπαρξης οποιουδήποτε χάρτη, οι σκληροί και αιχμηροί βράχοι που φυτρώνουν και προεξέχουν σαν θάμνοι κι οι χαλικωτες λιανότερες που είναι σκορπισμένες στο διάβα μου. Επί πλέον με δυνοκολεύει ο ήλιος, ο μεσογειακός και η άπνοια που μου φλογίζουν το κορμί. Εδώ πατώ, εκεί βρίσκομαι. Βαδίζω σα βαρκούλα στο πέλαγο, με μπόντζι. Απ' τη σκληρή γης αναδύεται μια φλόγα που πυρώνει τα σωθικά μου. Κάθε δρασκελιά και μια μικρή περιπέτεια, ένας κυματισμός του κορμιού, μια απώλεια ισορροπίας, της όρθιας στάσης, μα και της ορθής σκέψης.

Όταν έφτανα στο φανάρι της Απολυτάρας είχαν περάσει δυο ώρες. Είχα όμως διασχίσει τα δύο τρίτα του νησιού. Ο πέτρινος φάρος, με πύργο, ύψος 23 μέτρων και 45 μέτρα από την επιφάνεια της θάλασσας, χτισμένος το 1925 από τη Γαλλική Εταιρεία Φάρων, σηματοδοτεί έναν μύθο στη Μεσόγειο και δεν πάνει να καταναγάξει, ογδόντα χρόνια τώρα, με το θαλερό του φως, ένα βεληνεκές δεκάδων μιλίων στη θάλασσα του νότου.

Δύο ψαροπούλες από τον Ποταμό έχουν καλάρει τα δίχτυα τους κάτω από το φάρο και λικνίζονται σα μεθυσμένες στο κούφιο κύμα. Πέρα μακριά ένα μότοριτ παχνίζει στο πέλαγος. Αριστερά και νότια, χλωμός κι απόμακρος ο βράχινος όγκος της **Γραμβούσσας**, ίνα που χαράζει τη θολή γραμμή του στον ορίζοντα. Η επιστροφή στον πολιτισμό των Αντικυθήρων είναι οδυνηρή έως ανυπόφορη. Ο ήλιος του μεσημεριού, της πρώτης Αυγούστου, μου δειμεύει όνεις δυνάμεις μένουν ζωντανές και διαλύουν κάθε αντίσταση οργανική. Τα κοτόνια και τα φρύγανα, φρυμένα απ' την πυρά του Αυγούστου, επιβραδύνουν την πορεία μου. Ακολουθώ τα πεισμένα σύρματα και τα λείψανα των στύλων που κάποτε διοχέτευαν ρεύμα στο φανάρι. Τα βήματα κι οι ανάσες δουλεύουν μηχανικά σαν πιστόνια καραβιού.

Έτοι σχεδόν μηχανικά προσεγγίζω το μοναστήρι κι ύστερα τον οικισμό του Ποταμού,

όπου στην άκρη του, ανάμεσα σε κάθετα βράχια, παιανίζει μια λιλιπούτεια βιτσαλιά και με καλεί σα σειρήνα στα νερά της.

Πέφτω, όπως είμαι, με τα δούχα και μ' όλες τις πυρωμένες μνήμες φορτωμένος, στη γλυκιά δροσερή αγκαλιά της, να σήήσω την κάψα και όλες τις φλογισμένες εικόνες που με καίνε ολημερίς.

Αργά το απόγευμα ανεβαίνω στο οινομαγειρείο. Οι δυο κοπέλες που το δουλεύουν, είν' αεικήντες, πρόσχαρες παρότο πρόσφατο πένθος τους και πρόθυμες να μας εξυπηρετήσουν σε ό,τι αγαπάει η ψυχή μας.

Και τι αγαπάει η υλική ψυχή μας, έπειτα από την εργάδη πορεία της μέρας στον ήλιο και στην άφιλη πέτρα; Το ίδιο ασφαλώς που αγαπάει και λαχταρά και η ψυχή των συντρόφων μου που ωστόσο τις ώρες της δικής μου πορείας εκείνοι επιδίδονταν σε βουτιές και ηλιοθεραπείες στην Καμαρέλα. Μια κακαβιά από πρωινά, λαχταριστά βαθύψαρα των Αντικυθήρων... Ζητάμε τα χλαυκά βραυτό-

ψαρα που ξέρουμε απ' τα μέρη μας ότι ουσιώνουν μια νόστιμη και γευστική κακαβιά. Όμως οι δυο "ταβερνιάριες", οι οποίες ξεχειμωνιάζουν στο Καυτέλι του Κιμσάμου Χανίων, απ' όπου και η καταγωγή τους, έχουν διαφορετική από εμάς νοοτροπία για τη σύνθεση και επιλογή των ψαριών που θα αποτάξουν την κακαβιά.

Όχι υκορπίνες, χριστόψαρα και γάτζους, μια ζωντανό δίκιλο λαχταριστό φαγγρό που θα μπει ολόκληρο στην καταρρόλα για να αποστάξει - με νερό και λάδι μονάχα - τη συναρπατική γεύση και νοοτρικά της ψαρόσουπας που σε λίγο θα τυρανήσει με τη συμπυκνωμένη ουσία της τα πεινασμένα μας λαρύγγια. Η απόγευη της κακαβιάς και ο στυφός ήλιος των Αντικυθήρων, τα τελευταία δυνατά αποσάματα του νησιού, δυναμώνουν τη συνολική μνήμη που τυπώνεται όλο και πιο γοητευτικά στην αέναη εικόνα αυτού του απόδιπτου κι απομονωμένου θαλασσόπληκτου βράχου των τριών πελάγων.

Σαν φτάσεις στο Φάρο της Απολυτάρας, στην άλλη άκρη του νησιού, όλα θάχουν τελειώσει. Τα ωραία βάσανα μιας δίωρης διάσχισης των Αντικυθήρων.

